

ROZVOJ SCHOPNOSTÍ

 Učenie nás baví

CHARAKTERISTIKA ZÁŽITKOVÉHO BLOKU

Hlavné a čiastkové ciele zážitkového bloku: Hlavným cieľom bloku je rozvíjať rôzne schopnosti, ktoré sú nevyhnutné pre úspešné vykonávanie určitej činnosti. Blok sa v rámci čiastkových cieľov zameriava na spoznanie vlastných stratégií učenia a poznávania a ich rozšírenie, rozvoj pamäťových schopností, pozornosti, logického myslenia a tvorivosti ako aj na rozšírenie vedomostí a verbálnych schopností.

Priblíženie obsahového zamerania: Dôležitým aspektom života človeka je jeho výkon a výkonnosť, čo niekoľkonásobne platí v školskom prostredí zameranom práve na dosahovanie výkonu a s tým spojeným úspechom. V tejto oblasti sa však študenti a študentky navzájom líšia, nakoľko ich výkon ovplyvňuje celý rad činiteľov. To, ako „sa učia“, neovplyvňujú len mentálne predispozície, ale aj ich motivácia, stratégie vedúce k efektívnemu osvojeniu si učebnej látky a pod. I keď nie je možné ovplyvniť všetky činitele, ktoré sa podpisujú na výslednom podanom výkone, u mnohýchto ide. Blok sa preto zameriava najmä na odhalenie využívaných stratégií a úroveň ich schopností, pričom sa tieto v rámci cvičení rozširujú a zdokonaľujú.

Cieľová skupina: Aktivity sú vhodné pre študentov a študentky nižšieho i vyššieho sekundárneho vzdelávania a možno ich realizovať s rôzne veľkými skupinami, nakoľko študenti a študentky spravidla pracujú v menších podskupinách. Ideálnym počtom je však skupina nepresahujúca počet 20 osôb.

Špecifiká týkajúce sa osoby vedúcej zážitkový blok: I keď by pre efektívne vedenie jednotlivých aktivít bola druhá osoba prínosom, nie je nevyhnutnosťou. Najmä v rámci techniky *Stôl je stôl* sa však jedna skupina študentov a študentiek pripravuje v inej miestnosti či na chodbe triedy, kedy by prítomnosť druhej dospeléj osoby mohla výrazne pomôcť (najmä ak je skupina veľká).

Dĺžka trvania a časový harmonogram: Blok obsahuje 5 samostatných aktivít v trvaní 315 minút. Dve z nich je ideálne realizovať v rámci dvoch spojených vyučovacích hodín, ďalšie dve sú zvládnuteľné v čase jednej vyučovacej hodiny s tým, že pri aktivite *Vrece plné otázok – košík plný odpovedí* sa uskutoční prípravná časť v rámci domácej úlohy. Dĺžka trvania jednotlivých aktivít je uvedené priamo pri nich.

Prepojiteľnosť v rámci prierezových tém: Podľa zamerania sú aktivity využiteľné v rámci Osobnostného a sociálneho rozvoja, Mediálnej výchovy, Multikultúrnej výchovy a Tvorby projektu a prezentačných zručností.

Medzipredmetové vzťahy: Aktivity možno použiť v predkladanej forme či po úpravách vo vyučovaní takmer všetkých predmetov (cudzí jazyky, slovenský jazyk a pod.), v rámci ktorých chceme napomôcť študentom a študentkám zlepšiť pamäťové schopnosti, spôsoby učenia sa či tvorivosť. Špecificky tiež vo vyučovaní psychológie (kognitívne procesy a učenie, tvorivosť), sociálno-psychologického tréningu (osobnostný rozvoj), občianskej náuky

(vzdelávanie ako hodnota, podstata ľudskej psychiky) a etickej výchovy (tvorivosť v medziľudských vzťahoch).

Metódy: dialogické metódy, problémové metódy, metódy samostatnej práce, inscenačné a didaktické hry

Pomôcky, prílohy a pracovné listy: K jednotlivým aktivitám sú vytvorené pracovné listy, pričom pri každej aktivite je detailne opísané, v akom počte a akým spôsobom ich treba pripraviť. Okrem toho sú dôležitými pomôckami pre realizáciu farebné a biele papiere, písacie potreby, zvýrazňovače, pastelky, post-it lístočky, zvonček, stopky (2x), vrecia (2x), set hracích kociek.

Usporiadanie miestnosti: Spravidla stačí jedna miestnosť. Pri aktivite *Stôl je stôl* sa časť aktivity deje na chodbe či v druhej miestnosti. Úprava miestnosti závisí vždy od konkrétnej aktivity a je pri nej uvedená.

ZOZNAM AKTIVÍT:

- Taktiky a stratégie učenia (trvanie: 90 minút, 12 strán pracovných listov)
- Vreca plné otázok a odpovedí (trvanie: 45 minút + predchádzajúca domáca úloha, 7 strán pracovných listov)
- Kruh možností (trvanie: 45 minút, 3 strany pracovných listov)
- Stôl je stôl (trvanie: 90 minút, 8 strán pracovných listov)
- Myslenie v kondícii (trvanie: 45 minút, 4 strany pracovných listov)

Časové trvanie jednotlivých aktivít je orientačné a je možné ho skrátiť či predĺžiť v rámci modifikácie aktivity ako i prispôbiť rôznym cieľovým skupinám z pohľadu špecifik ich zloženia, počtu, veku a pod.

Celý dokument má rozsah 47 strán.

Ďalšie informácie k zážitkovému bloku:

- Tieto materiály sú určené najmä pre učiteľov a učiteľky. Ich komerčné využitie a zverejňovanie na ďalších internetových stránkach bude považované za porušenie autorských práv.
- Pôvodná podoba zážitkového bloku bola publikovaná ako Lemešová, M. (2017). Rozvoj schopností. In Lemešová, M. (zost.): Psychológia zážitkom. 2. prepracované a doplnené vydanie. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 2017. ISBN 978-80-223-4258-2.

- Autorom fotografie na titulnom liste tohto zážitkového bloku je Baher Khairy, ktorý ju zverejnil v rámci databázy Unsplash. Ak nie je uvedené inak, fotografie použité v rámci tohto bloku pochádzajú z tejto databázy voľne dostupných fotografií.
- Jednotlivé zážitkové bloky dostupné ako e-booky z webstránky www.ucenienasbavi.sk sú navzájom odlišené úvodnou fotografiou a špecifickou farbou (v nadpisoch, pracovných listoch aj ako orámovanie). Slúžia ľahšej orientácii medzi viacerými blokmi a majú uľahčiť vyhľadávanie v tlačenom dokumente.
- V dokumente sú vytvorené prepojenia medzi metodickým postupom a jednotlivými pracovnými listami. Po kliknutí na názov pracovného listu v metodickom postupe aktivity sa ihneď zobrazí požadovaný pracovný list.

JEDNA Z AKTIVÍT ZÁŽITKOVÉHO BLOKU

MYSLÉNIE V KONDÍCII

Cieľ: rozvoj tvorivosti a divergentného myslenia

Trvanie: 45 minút

Veľkosť skupiny: ľubovoľná (študenti a študentky pracujú v podskupinách)

Pomôcky: pracovný list s [Úlohami na rozvoj myslenia](#) (pracovný list obsahuje 4 úlohy¹, ktoré treba vytlačiť 1x do každej skupiny), obálky (počet podľa vytvorených podskupín, do každej podskupiny 4x), písacie potreby, čisté papiere

Postup: Učiteľ/učiteľka začne hodinu predstavením laterálneho myslenia.

Laterálne myslenie je spôsob myslenia, ktorým vyhľadávame riešenia problémov prostredníctvom nekonvenčných metód alebo prvkov, ktoré by boli normálne, v rámci logického myslenia, ignorované. Jeho autorom je Edward De Bono, venujúci sa psychológii a fyziológii. Laterálne myslenie odvodil od vertikálneho myslenia označovaného aj ako tradičné, logické. Ak v rámci neho dospejeme k správne riešeniu, všetko ostatné skončí. Sme spokojní a všetky iné možnosti ignorujeme, aj keď by mohli byť "lepšie". Laterálne myslenie sa snaží odhaliť čo najviac alternatív, no neposudzujeme ich správnosť. Človek sa neuspokojí s jedným riešením ale hľadá ďalšie a ďalšie. Nekoncentruje sa na odpovede, skôr kladie otázky a hľadá, čo je odlišné od toho, čo bolo povedané doteraz. Neexistuje jediná správna odpoveď. Môže ich byť viac.

Potom sa študenti a študentky rozdelia do podskupín, v ktorých budú pracovať. Každú podskupinu tvoria štyri osoby. Do podskupiny dostanú štyri obálky so štyrmi rôznymi úlohami – každá osoba jednu obálku, písacie potreby a čisté papiere. Učiteľ/učiteľka ich

¹ Úlohy pochádzajú z Sloane, P., MacHale, D. 1994. *Great lateral thinking puzzles*. New York: Sterling Publishing Company.

upozorní, že v obálkach, ktoré dostanú, nájdú nielen úlohu ale aj jej možné riešenie. Ten, koho úlohu skupina rieši, sa nezapája. Môže však pomôcť ostatným zo skupiny a odpovedať na kladené otázky. Tie musia byť formulované tak, aby mohol odpovedať "áno", "nie" alebo "nepodstatné". Skupina ho však vôbec nemusí požiadať o pomoc a riešiť úlohu aj bez neho. Všetky riešenia, ku ktorým skupina dospeje, sa zapíšu pod číslom úlohy na čisté papiere. Učiteľ/učiteľka študentov a študentky upozorní, že pri riešení úloh musia byť logickí a vynachádzaví/tvoriví súčasne. Ak jeden smer uvažovania nikam nevedie, musia sa na problém/úlohu pozrieť z inej perspektívy, z úplne iného uhla. O tom je laterálne myslenie.

V rámci zakončenia hodiny sa prezentujú jednotlivé úlohy a navrhované riešenia. Učiteľ/ka poukazuje na odlišnosti v tomto spôsobe myslenia a otázkami sa snaží, aby študenti a študentky reflektovali cvičenie a uvedomili si širšie súvislosti: *Aké pre vás bolo riešenie úloh? Čo bolo najťažšie? Ako ste pri ich riešení postupovali? Pomáhala vám možnosť dávať doplňujúce otázky? V čom? K čomu vás viedol doterajší spôsob myslenia? Je ťažké nachádzať nové a nové riešenia? Pri ktorej úlohe vám to šlo ľahšie? Bola to zábava?*

V prípade potreby môže detailnejšie prejsť prvú úlohu a vysvetliť, ako prebieha proces myslenia pri nachádzaní riešenia. V úlohe 1 Žena prejde okolo muža za pultom a podáva mu knihu. Ten sa na knihu pozrie a povie: "Budú to dve eurá." Žena zaplatí a odchádza bez knihy. Muž ju vidí bez nej odchádzať, ale nezavolá ju späť. Prečo? Slová "pult" a "dve eurá" navádzajú k tomu, aby sme predpokladali, že sa celá situácia odohráva v kníhkupectve. Tzn. že muž je predavač a žena je zákazníčka, ktorá si chcela kúpiť nejakú knihu v hodnote dvoch eur. Bráni nám to ale následne premýšľať o tom, že sa to mohlo udiť v úplne inom prostredí. Akonáhle si však uvedomíme, že svoju pozornosť kladieme na kontext kníhkupectva a zacielime ju inam, rozšíria sa možnosti a dokážeme sa pozrieť sa na vec z úplne inej perspektívy.

Rozvoj schopností

PRACOVNÉ LISTY

1 KNIHA

Žena prejde okolo muža za pultom a podáva mu knihu. Ten sa na knihu pozrie a povie: "*Budú to dve eurá.*" Žena zaplatí a odchádza bez knihy. Muž ju vidí bez nej odchádzať, ale nezavolá ju späť. Prečo?

Riešenie: Žena vracala oneskorene knihu do knižnice.

2 VODIČ NÁKLADNÉHO AUTOMOBILU

Policajt videl jasne vodiča nákladného automobilu, ako v opačnom smere ide jednosmernou ulicou, no ani sa ho nepokúsil zastaviť. Prečo?

Riešenie: Vodič nákladného auta kráčal.

3 NADSTAVBA DOMU ZADARMO

Muž prišiel k staviteľovi s plánom na nadstavbu svojho domu. Nikdy predtým sa nestretli, napriek tomu staviteľ súhlasil vyhotoviť nadstavbu zadarmo. Prečo?

Riešenie: Ide o skutočný príbeh. Mužom žiadajúcim o nadstavbu bol Picasso. Staviteľ sa rozhodol múdro, keď si povedal, že pri budovaní nadstavby domu si bude môcť ponechať Picassov hrubý náčrt plánu, ktorý mal cenu väčšiu ako náklady na stavbu. A mal pravdu.

4 POPULÁRNA KNIHA

Keď táto kniha prvýkrát vyšla, bola čítaná len hárstkou veľmi bohatých ľudí. Dnes už má takmer každý jej kópiu a číta ju pravidelne. No nedá sa kúpiť v kníhkupectve ani požičať v knižnici. O akú knihu ide?

Riešenie: Knihou je telefónny zoznam.